

**BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU’NUN “BAHÇELER DOLUSU” ŞİİRİNDE
CİNSELLİK-SALDIRGANLIK İLİŞKİSİ /THE RELATION OF SEXUAL-
ITY AND AGGRESSION IN THE “BAHÇELER DOLUSU” POEM OF BEDRİ
RAHMİ EYÜBOĞLU**

Emel KOŞAR*

Özet

Modern Türk şiirinin önemli şairlerinden Bedri Rahmi Eyüboğlu eserlerinde halk söyleyişlerinden, renklerden, resimden ve folklorlardan faydalanarak kendine özgü bir şiir dünyası oluşturmuş ve halk kültürüyle modern sanatı birleştirmiştir. Bedri Rahmi'nin şiir ve resimlerinde özellikle Karadeniz coğrafyasının ve kültürünün etkisiyle "cinsellik"i "saldırganlık"la birlikte işlemesi, onun hayata bakış tarzını ve coşkusunu gösterir. "Bahçeler Dolusu" şiiri bunun en çarpıcı örneğidir.

Anahtar kelimeler: Şiir, Halk kültürü, Cinsellik, Saldırganlık, Renk.

Abstract

Bedri Rahmi Eyüboğlu, who is one of the most important figures of modern Turkish poetry, created a unique legendary poetry world and combined folkloric culture with modern art by benefiting from folkloric traditions, colours and painting. In his paintings and poems, he considers "sexuality" along with "aggression", especially due to the influence of the culture and geography of the Black Sea. This situation exemplifies his viewpoint towards life and his enthusiasm. The "Bahçeler Dolusu" poem is the most striking example of this situation.

Keywords: Poetry, Folkloric culture, Sexuality, Aggression, Colour.

1.GİRİŞ

Şiirleri ve resimleri benzerlik gösteren Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975), eserlerinde halk söyleyişlerinden, halk sanatlarındaki motiflerden ve renklerden faydalanarak modern sanatla halk kültürünü birleştirmiştir.

Çocukluğu Anadolu'da geçen, mânilerle, türkülerle ve annesinin anlattığı masallarla ve okuduğu ilâhîlerle büyüyen Bedri Rahmi'nin eserlerinde hayranlık duyduğu halk kültürünün çeşitli unsurları (halk söyleyişleri ve renkler) yer alır.

* Arş. Gör. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, kosaremel@gmail.com

Bedri Rahmi'nin şairliğini, ressamlığını ve yaşama bakışını "bir ayağını Anadolu'ya diğerini Batı'ya dayayan kültürel donanım biçimlendirmiş"tir. Memleketçi şairler ve Beş Hececiler eserlerinde halk kültürünü temel almış, folklorik söyleyişe önem vermişlerdir¹. Bedri Rahmi, Anadolu'ya onlar gibi dışarıdan değil içeriden baktığı için onun eserleri, Faruk Nafiz Çamlıbel'in memleketçi şiirin manifestosu olarak kabul edilen "Sanat" şiirindeki anlayışın pratiğe dökülmüş şeklidir.

İnsanın duygu ve düşüncelerinin şekillenmesinde yaşadığı coğrafyanın tabii özellikleri önemli rol oynar. Deniz kenarında yaşayanla çölde yaşayanın fiziksel ve ruhsal özellikleri birbirinden farklıdır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın dediği gibi, "Coğrafya bir kaderdir"².

Giresun'a bağlı Görele kasabasında doğan Bedri Rahmi, babasının işi sebebiyle buradan ayrılmak zorunda kalmış ve hayatı boyunca denize ve gemilere hayran kalmıştır. Deniz sonsuzluğu, sınırsızlığı gemi ise uzak diyarlara gitme isteğini ifade eder. Bedri Rahmi, bunu gerçekleştirerek Anadolu'nun pek çok yöresini gezerek halk kültürünü daha yakından tanıma fırsatını bulmuştur. Gözlemlerinden faydalanarak resimlerinde köy manzaralarına, kahvelerine ve insanlarına yer vermiş, sıcak bir üslûpla kaleme aldığı eserlerinde Anadolu kilimlerinin renk ve motiflerini modern sanatla birleştirmiştir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun eserlerinde Karadeniz'in coğrafi özellikleri, imgeleri, Karadeniz insanının heyecanlı, aceleci ve coşkulu yapısı görülür. Değişken, hareketli ve sabırsız Karadeniz insanının kültürünün çeşitli değerleri Bedri Rahmi'nin şiirlerine resme dair unsurlarla birlikte yansımıştır.

Eyüboğlu'nun "Bahçeler Dolusu"³ şiirinde cinsellik ve saldırganlık ilişkisi diğer eserlerinde de olduğu gibi halk anlatılarından yola çıkılarak işlenmiştir.

Cinsellik ve saldırganlık, birbirleriyle ilgili kavramlardır. İç içe geçen söz konusu kavramları tam anlamıyla tanımlamak zordur. Cinsel nesneye acı çektirme eğilimi, saldırganlığın gereğinden fazla gelişmesi ve ön plâna geçmesidir⁴. Cinsel heyecanın saldırgan, sadomazoşist içeriği erotik tepkinin bir parçası olduğu için "kaynaşma, girme ve içine alma arayışları"nın tamamlayıcı bir bileşeni de saldırganlıktır⁵.

Bedri Rahmi'nin "Bahçeler Dolusu" şiirinde çingene kıza tecavüz edilmesinin halk anlatı ve söyleyişlerinden faydalanılarak, âdeta haz alınarak ve coşkulu şekilde anlatılması saldırganlığın örtülmesine sebep olmuştur. Çünkü Bedri Rahmi söz konusu olayı, insanın içgüdüleri olarak ele almış ve gözlemini estetik bir şekilde aktarmıştır:

Bir çingene kızı toprağın üstünde
Paslı topukları toprağın üstünde
Gölgesi bir macera toprağın üstünde
Saçları yonca kokar kaşının üstünde

1. A. Ayan, "Hocam Bedri Rahmi Eyüboğlu", *Rh+ Sanat*, Sayı: 52, Haziran 2008, s. 20.
2. B. Asiltürk, *1980 Kuşağı Türk Şiirinin Poetikası*, Toroslu Kitaplığı, İstanbul, 2006, s. 88.
3. A. H. Tanpınar (Haz. B. Emil), "Savaş ve Barış Hakkında Düşünceler", *Yaşadığım Gibi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1996, s. 78.
4. B. R. Eyüboğlu, *Dol Karabakır Dol*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.
5. S. Freud (Çev. S. Hilâv), *Cinsiyet ve Psikanaliz*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1963, s. 65-66.

Gözleri yonca kokar, nefesi yonca
Arzu arzu boylu boyunca
Günah günah kuyular dolusu
Çılgın bir çift memeye koştular
Çingene kızını götürdüler
Günahı vebali benim boynuma
Cennetle cehennem koyun koyuna (s. 40)

Bedri Rahmi'nin diğer eserlerinde de "çingene"⁶ motifi dikkati çeker. Bu motif, Divân şiirinde farklı şekillerde örneğin Nâbî'nin beytindeki gibi bir yergi ifadesi olarak yer alır:

Kâiliz nâgme-şinâsânına İstanbul'un
Çiğner ağzında Yahudileri Çingâneleri

Nâbî

Bedri Rahmi'ye göre güzellikleriyle meşhur olan çingeneler, kendilerine özgü kıyafetleri ve danslarıyla halk kültüründe çeşitli şekillerde yer alırlar. Düzyazılarında "İstanbul deyince aklımdan köprüler geçer, köprü'nün üstünden bir çingene kızı geçer"⁷. gibi ifadelerle onlardan bahseden Bedri Rahmi, sevgilisine hitaben yazdığı "Karadut" şiirindeki "Karadutum, çatal karam, çingenem" ifadesiyle onun esmerliğini ve güzelliğini vurgulamıştır:

Karadutum, çatal karam, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
Ağaç isem dalımsın salkım saçak
Petek isem balımsın ağulum
Günahımsın, vebâlımsın. (s. 109)

Bedri Rahmi'nin "Bahçeler Dolusu" şiirinde çingene kızın yonca kokan gözleri ve saçlarından bahsedilerek yukarıda alıntılanan görsel cinsellik unsurları sıralanır. Onun paslı topuklarının tasvir edilmesi ve toprağın üstündeki gölgesinin maceraya benzetilmesi, karşılaştığı cinsel tacizin üzerindeki olumsuz etkisini gösterir. Bu olayın toplumda dinî ve ahlâkî açıdan suç olarak kabul edilmesi de vurgulanır. Bir ağaç olarak görülen çingene kızın cinsel organının "karınca yuvası" diye nitelendirilmesi onun güzelliğinin tabiata ait unsurlarla ifadesidir. Çünkü ağaçlarda da karınca yuvası vardır. Söz konusu yuvaların toprağın derin, karanlık ve sıcak yerlerinde olması tecavüzün fiziksel ve psikolojik şiddetinin etkilerini gösterir:

6. O. F. Kernberg (Çev. A. Yılmaz), *Aşk İlişkileri-Normallik ve Patoloji*, Ayrıntı Yayınları, İst. 2003, s. 56.

7. Kuzeybatı Hindistan'daki Bancaras denilen göçmen kabileden dünyanın çeşitli yerlerine dağılan çingeneler, konar göçer ve yerleşik olmak üzere iki gruptur. Konar göçer olanlar küçük gruplar hâlinde dolaşırlar ve şehir dışında kurdukları çadırlarda yaşarlar. Kadınlar şehre inip, fal bakar, kendi ördükleri sepetleri satarlar. Erkekler ise ızgara, maşa, ateş küreği yaparak satarlar ve kalaycılık yaparlar. En çok Trakya ve Marmara bölgesinde yaşayan yerleşik çingeneler derme çatma evlerde oturur, çiçekçilik, falcılık, kalaycılık, çengilik ve çalgıcılıkla geçimlerini sağlarlar. İstanbul Türkçesine yakın bir dille konuşan çingeneler, kendi aralarında çingenece konuşurlar. Kendi içlerinde katı gelenekleri vardır. Bu geleneklere uymayanları kendi yöntemleriyle cezalandırırlar. Daha geniş bilgi için bakınız: A. Sınar, "Yazarlarımızın Gözüyle Çingeneler", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, Sayı: 8, İstanbul, 2003, s. 143-164.

Gölgesi yelken bezinden sağlam
Bir ağaç keşfettiler
Ve karınca yuvalarını kirlettiler
Sevabı nakış gibi işlediler.
Toprağı kuduz gibi ısırıldılar baldırından
Ve hazzı, sıcak bir somun gibi
İkiye yardılar ortasından
Bölüştiler. (s. 40)

Bedri Rahmi'nin "Bahçeler Dolusu" şiirinde "Karadut"ta da olduğu gibi tasvir edilen kadının "çingene"ye ve "ağaç"a benzetilmesi, "günah" ve "vebal"den bahsedilmesi şairin kadınlara bakış açısını gösterir. Karşı cinse duyulan cinsel isteğin "Bahçeler Dolusu"nda görüldüğü gibi saldırganlıkla birleştğinde toplum tarafından suç olarak algılandığı sezdirilir.

'Bahçeler Dolusu' şiirinde cinsî haz, içgüdülerine göre yaşama, âdeta, felsefi problemleri halleden, silen ve insanı rahata kavuşturan bir mânâ taşır"⁸. Söz konusu şiirde geçen "çılgin bir çift meme" ve "baldır" gibi tecavüz edilen kıza ait uzuvlar, saldırgan erkeğin arzu nesnesinde fethetmek istediği unsurlardır. Şiirde çocukluktan, saklanan bir sırdan ve cinnetten bahsedilmesi, erkeklerin bebekliklerinden itibaren anneye olan cinsel arzularının hayatları boyunca başka kadınlara karşı çeşitli biçimlerde sürdüğünü göstermesi ve bunun "cinnet" diye yorumlanması bakımından dikkati çeker:

Yarâb!
Gökyüzünde bir yerde saklı çocukluğumuz
Dokunma! nasılsa unutmşuz
Dokunma sımsıkı kapalı dursun
Senin sırrın,
Bizim çocukluğumuz.

Ve cinnet:
Öteden beri kapı komşumuz (s. 39)

"Bahçeler Dolusu"nun başında erik, çilek ve bal gibi lezzetli unsurların ve sessizliği, dinginliği ve sonsuzluğu çağrıştıran mavi renginin "çeşmeler dolusu arzu"yla birlikte yer alması şiirin sonlarına doğru tasvir edilen çingene kıza tecavüzün âdeta tabiata ait bir hareket olduğunu gösterir:

Üşümeğ üşümeğ maviliğe değince
Uzakta uzakta gökler bitince
Hüzün hüzün bahçeler dolusu
Düşün düşün kitaplar dolusu
Sükût sükût baldan tatlı
Sükût sükût binbir kanatlı
Sükût sükût toprağın altında
Mevsimler meyveler toprağın altında
Ve can dilim dilim toprağın altında
Arzu arzu çeşmeler dolusu (s. 39)

8. B. R. Eyüboğlu, "Ah Bu Çingeneler", *Cânım Anadolu*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1953, s. 106.

Bedri Rahmi'nin "Bahçeler Dolusu" şiirinde karşı cinsle yönelik görme ve tatmayla ilgili unsurların ön plânda olmasının sebebi eserin erkek bakış açısıyla kaleme alınmasıdır. Kadınlara göre görsel unsurlardan daha çok etkilenen erkeklerin cinsel hazzı ve doyuma ulaşmayı yemekle ilgili ifadelerle anlatmaları bunu destekler:

Sarhoş sarhoş petekler dolusu
... ve can
Çilek gibi ağzımda
Her nefes bir erik dalı
İçimde cennetten kırıntılar olmalı
Ve mükemmel bir gökyüzü döşeli dayalı
Sonuna kadar açılışın kapıları. (s. 38)

Bazı halk türkülerinde ve koşmalarda "cinsellik-saldırganlık" ilişkisi yer alır. Karadeniz yöresine ait "Şalvar Destanı"⁹ adlı türküde de Bedri Rahmi'nin söz konusu şiirini anımsatan ifadeler dikkati çeker:

Haçan oturu kızlar¹⁰
Çevirur ağırşığı¹¹
Aşti gelincuk gibi
Yüzünun yomuşağı (s. 17)

Bedri Rahmi, Karadeniz coğrafyasının ve kültürünün çeşitli unsurlarını şiirlerinde kullanır. Bedri Rahmi'nin şiirlerinden birinin başlığı "Yaşadım"dır. Onun için yaşamak "şehvet ve tutku"yla yaşamaktır. "Ana sütü gibi ak" dediği halk kültürünün çeşitli unsurlarına şiirlerinde kendine özgü bir şekilde yer verirken onları yeniden üretir.

Ferit Edgü de "Bedri Rahmi'nin Aşk Resimleri: *Babatomiler*"¹² adlı yazısında Bedri Rahmi'nin cinsel içerikli çizimlerinin ve resimlerinin yer aldığı *Babatomiler*'deki eserlerde karın boşluğundaki yuvarlakların ana rahmine dönüş isteğine, "Ödipus Kompleksi"¹³ gönderme olabileceğini söyler¹⁴.

9. M. Kaplan, "Karadut", *Şiir Tahlilleri 2*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001, s. 113.

10. *Karadeniz Aşk Türküleri* (Derleyen: İ. Z. Eyüboğlu), Ada Yayınları, İstanbul, (tarihsiz).

11. Kızlar oturduğunda.

12. Çevirir değirmen taşını.

13. B. Rahmi, *Babatomiler*, Kaya Basımevi, İstanbul, 1978, s. 8.

14. S. Freud (Çev: A. Kanat), *Sevgi ve Cinsellik Üzerine*, İlyâ Yayınları, İzmir, 2003, s. 169; G. Bachelard (Çev: O. Kunal), *Su ve Düşler*, YKY, İstanbul, 2006, s. 131.

2. SONUÇ

Farkındalık, kişinin davranışlarının bilincinde olması demektir. Hayatın anlamlandırılmasında çok önemli bir yeri olan şairler, eserlerinde dünyayı algılama ve yorumlama biçimleriyle kendilerini tanımaya çalışırlar¹⁵. “Bahçeler Dolusu” şiirinde Bedri Rahmi, sanatçı hassasiyetiyle cinselliği yemek yeme gibi tabii bir unsur şeklinde yorumlamıştır.

Cinsellik, “görüntü” ve “bakmak”la ilgilidir. Bakmak ve bakılan unsurdaki görüntüler, kişiye haz verir¹⁶. Bedri Rahmi’nin “Bahçeler Dolusu” şiirinde izlediği bir tecavüzü görmeye ve tatmaya dayalı unsurlarla tasvir etmesi dikkati çeker.

Bedri Rahmi, şiirlerinde ve resimlerinde hayran olduğu tabiata ait çeşitli unsurları halk kültürüyle birlikte işleyerek yeniden üretmiştir. Yukarıdaki alıntılarda da görüldüğü gibi Bedri Rahmi’nin şiir ve resimlerinde özellikle Karadeniz coğrafyasının ve kültürünün etkisiyle “cinsellik”i “saldırganlık”la birlikte işlemesi, onun hayata bakış tarzını ve coşkunu gösterir. “Bahçeler Dolusu” şiiri bunun en çarpıcı örneğidir.

KAYNAKÇA

- Bâki Asiltürk, *1980 Kuşağı Türk Şiirinin Poetikası*, Toroslu Kitaplığı, İstanbul, 2006.
- Aydın Ayan, “Hocam Bedri Rahmi Eyüboğlu”, *Rh+ Sanart*, S. 52, Haziran 2008, s. 19-23.
- Gaston Bachelard (Çev. Olcay Kunal), *Su ve Düşler*, YKY, İstanbul, 2006.
- Bedri Rahmi Eyüboğlu, “Ah Bu Çingeneler”, *Cânım Anadolu*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1953, s. 106-110.
- Bedri Rahmi Eyüboğlu, *Babatomiler*, Kaya Basımevi, İstanbul, 1978.
- Bedri Rahmi Eyüboğlu, *Dol Karabakır Dol*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.
- Sigmund Freud (Çev. Selâhattin Hilâv), *Cinsiyet ve Psikanaliz*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1963.
- Sigmund Freud (Çev. Akın Kanat), *Sevgi ve Cinsellik Üzerine*, İlya Yayınları, İzmir, 2003.
- Hasan Bülent Kahraman, “Görüntü, Söz ve Cinselliğin Meçhullüğü”, *Cinsellik, Görsellik, Pornografi*, Agora Kitaplığı, İstanbul, 2005, s. 12-15.
- Mehmet Kaplan, “Karadut”, *Şiir Tahlilleri 2*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001, s. 108-116.
- Karadeniz Aşk Türküleri* (Derleyen: İsmet Zeki Eyüboğlu), Ada Yayınları, İstanbul, (Tarihsiz).

15. David Lynch’in *Mavi Kadife* (1986) filminde Frank, Dorothy’i döverek ve ona anne diye seslenerek onunla birlikte olur. Frank’ın Dorothy’nin mavi kadife sabahlığını kendisinin ve onun ağzına koyması anneyle çocuk arasındaki göbek bağına hatırlatır.

Bedri Rahmi’nin “Bahçeler Dolusu” şiirinde de David Lynch’in *Mavi Kadife* filmine benzer şekilde Freud’un “Ödipus Kompleksi” diye tanımladığı erkek çocuklarının annelerine duydukları arzusunun ileriki yaşlarda başka kadınlarla ilişkilerinde problemlere ve saldırganlığa sebep olduğu işlenir.

16. R. Tarrm, *Kültür, Dil, Kimlik, Behçet Necatigil’in Şiir Dünyası*, Özgür Yayınları, İstanbul, 2002, s. 319.

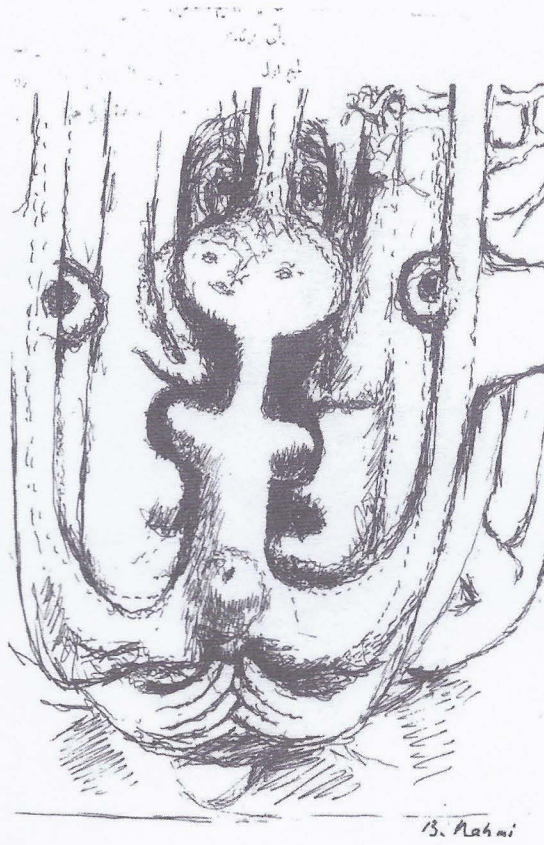
Emel Kefeli, *Edebiyat Coğrafyasında Akdeniz*, 3F Yayınevi, İstanbul, 2006.

Otto F. Kernberg (Çev: Abdullah Yılmaz), *Aşk İlişkileri-Normallik ve Patoloji*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2003.

Alev Sınar, "Yazarlarımızın Gözüyle Çingener", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, Sayı: 8, İstanbul, 2003, s. 143-164.

Ahmet Hamdi Tanpınar (Haz: Birol Emil), "Savaş ve Barış Hakkında Düşünceler", *Yaşadığım Gibi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1996, s. 77-80.

Rahim Tarım, *Kültür, Dil, Kimlik, Behçet Necatigil'in Şiir Dünyası*, Özgür Yayınları, İstanbul, 2002.

Şek. 1- Bedri Rahmi'nin cinsel içerikli çizimi.